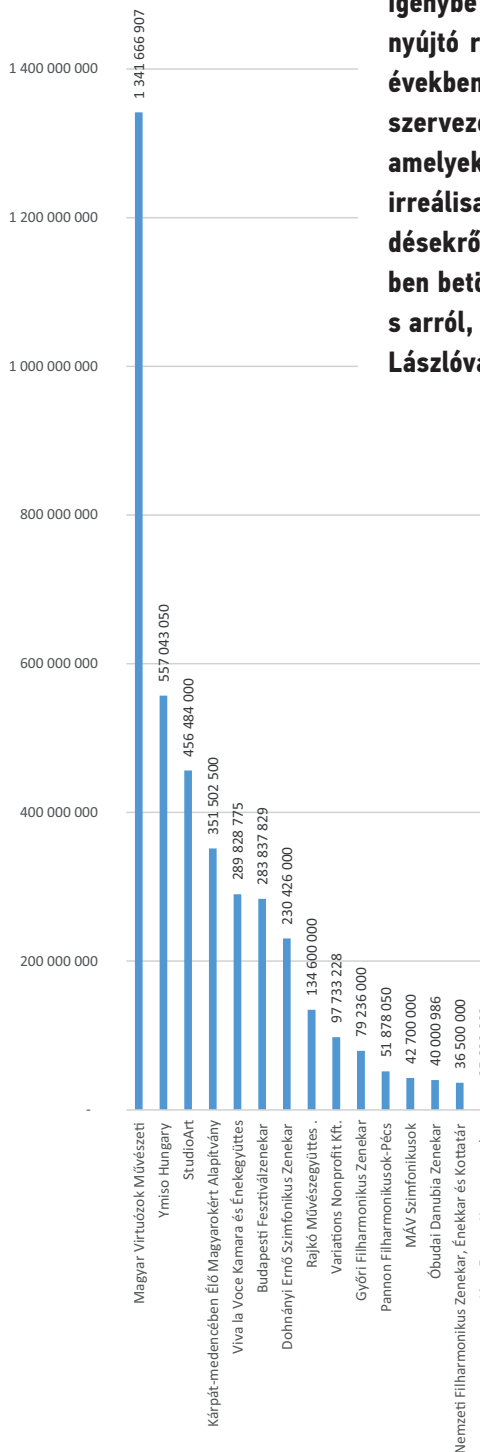

„A minőséget nem lehet jogszabályban definiálni”

Dr. Gyimesi László TAO-támogatásról, egyenlőtlenségekről és a szolidaritás hiányáról

Az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról szóló törvény kilenc esztendeje, 2009. március elsején lépett hatályba, azóta vehetik az együttesek igénybe a TAO-t. A korábbi szponzori, mecénási struktúra helyett új forrást nyújtó rendszer jelentős összeggel bővítette a kulturális büdzsét, az utóbbi években ennek alapján 24–25 milliárd forintot kapnak az előadó-művészeti szervezetek. Az elmúlt hetekben számos cikk látott napvilágot a TAO-ról, amelyekben fantomtársulatokról, nem létező külföldi együttműködésekéről, irreálisan magas nemzetközi nézőszámáról, különböző együttesvezetői vélekedésekről is szó esett. A TAO megszületésének szükségességéről, a zenei életben betöltött szerepéről, az ellenőrzés kérdéséről, a trükközés kiszűréséről, s arról, hogy várható-e változás, a törvény egyik megalkotójával, dr. Gyimesi Lászlóval, a MZTSZ főtákarával, az MSzS elnökével beszélgettünk.

A színházi terület legmagasabb TAO-bevételei 2016-ban

Globe Production Közhasznú Nonprofit Kft.	1 484 827 750
Budapesti Operettszínház	1 154 368 000
Magyar Állami Operaház	1 142 019 000
Esztrád Színház Közművelődési és Közhasznú Kulturális Egyesület	908 649 000
Madách Színház Nonprofit Kft.	803 622 000
Vígszínház Nonprofit Kft.	583 495 000
Anonymus Színház Szolgáltató Nonprofit Kft.	563 130 000
Ymiso Hungary Kulturális Közhasznú Egyesület	557 043 000
ARMEL PRODUKCIÓ ÉS SAJTÓIRODA Közhasznú Nonprofit Kft.	527 963 000
Műhely Produkció Közhasznú Nonprofit Kft.	483 277 000
Maszka Színház Nonprofit közhasznú kft.	432 244 782
Műpa Budapest - Művészetek Palotája	421 959 000

Zenei terület elszámolandó TAO támogatása 2016

■ *Milyen minta alapján született annak idején ez a törvény?*

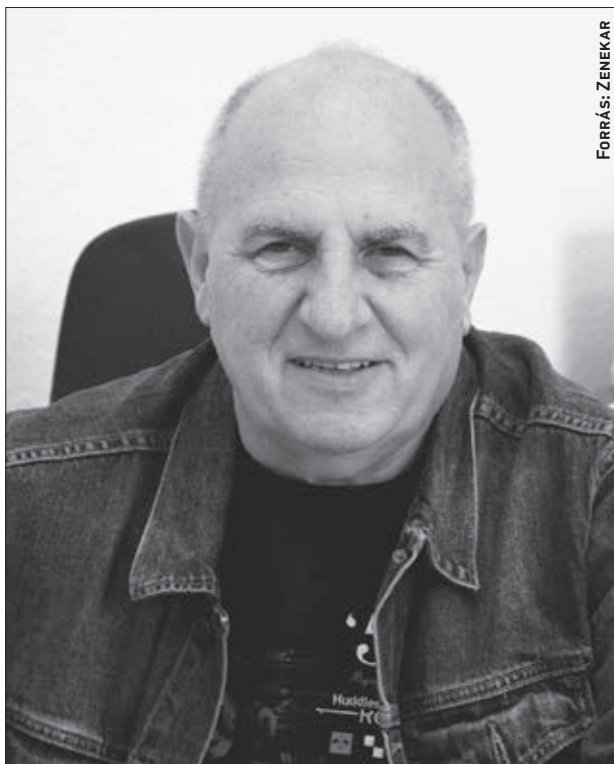
– A 2004-ben elfogadott filmtörvény szolgált példaként, hiszen ahhoz kapcsolódóan jelent meg először ez a támogatási forma. Egyébként már egy iparágon belül létezett, hiszen valamilyen produktumnak a létrejöttét az állam a TAO igénybevételének a lehetőségével segítette. Itt, művészeti területen azonban nem egy olyan befektetésről van szó, ami aztán jól hasznosul, hanem arról, hogy az előadó- művészeti intézményeket kívánták segíteni, ezért a TAO-törvény rendszerét alaposan ki kellett dolgozni. Hiszen az állam átengedi az őt megillető adót, ráadásul az a cég, amely felajánlja a társasági adójának egy részét, az adóalapját is csökkenti ezzel az összeggel. A TAO megjelenése előtt nem volt könnyű az előadó-művészeti területre támogatást találni, a zenekaroknak szponzorai lehettek, és inkább szolgáltatás-ellenszolgáltatásokról szerződtek. Ez a forma gyakran a támogatónak sokkal előnyösebb volt, mint magának az előadó-művészeti szervezetnek... Ráadásul ezek a megállapodások elég esetlegesek voltak. Arról nem is beszélve, hogy minél igényesebb és minél kisebb publikumot vonzó műfajról volt szó, annál nehezebben lehetett szponzorra lelni. Az látszódtott, hogy ezeknél az egyéb támogatásokhoz való hozzáféréseknél rengeteg szempont volt jelen, nem akadt ezért semmiféle automatizmus, kiszámíthatósága és ösztönző hatása sem... Nekünk pedig forrás után is kellett néznünk, hiszen az előadó-művészeti törvényhez szükség volt erre, viszont a korábbi támogatási lehetőségeket nem lehetett teljesen átstrukturálni. Hogy mindez mekkora forrásbővülést eredményezett, talán jelzi, hogy az első évekre tervezett 5-6 milliárd helyett tavaly már 24-25 milliárd forinttal gazdagodtak az előadó-művészeti szervezetek.

■ *Nemcsak az államnak kellett erről az adóról lemondania, hanem ezt a tervezetet az Európai Uniónak is el kellett fogadnia.*

– Így igaz, hiszen mindenfajta adóátengedést velük kell egyeztetni. Elfogadták ezt a törvényt az első hét éves költségvetési ciklusra, majd – bár a sport megjelenése miatt számos apróbb finomításra volt szükség – sikerült a mostani időszakra is meghosszabbítani. A kedvezményes adózási lehetőségek ugyanis mindig programszerűen jelennek meg az EU-nál.

■ *Ezt a támogatási formát, az elérhető összeg nagyságát sokféle feltételhez lehet kötni, a jogalkotók pedig úgy döntöttek, hogy a jegyeladásuk 80 százalékát kaphatják meg TAO-támogatásként az előadó-művészeti szervezetek.*

– Azért kötődik gazdasági mutatóhoz a támogatás felső határa, mert talán ez is emlékeztet valamelyest arra, hogy mindez gazdasági környezetben történik, s nem egy elvont kulturális, piacmentes területről van szó...

FORRÁS: ZENEKAR

■ *Viszont, ahogy most többen is megemlítik, mindez a populáris produkciók számának növekedését is eredményezte... Többször hangzott el a TAO bírálatokor, hogy ebben a formában nem számít a minőség...*

– Aki komolyan gondolja azt, hogy a minőséget jogszabályban lehet definiálni, azzal nincs nagyon értelme beszélgetni... Az Alkotmánybíróság 1992-ben helyezte hatályon kívül a Művészeti Alapra vonatkozó, akkori rendeletet, mert abban az szerepelt, hogy a hatóság minőség-érték alapján sorolta be a különböző művészeti alkotásokat. A művészeti megnyilvánulás pedig a véleménynyilvánítás szabadságának valamilyen formája, ezt pedig semmilyen jogi eszközzel sem lehet korlátozni. Még kevésbé lehet a minőségi értéktételeket, mint normatív szabályt előírni. Még akkor sem, ha a legkiválóbbnak tartott szakemberek mondanak véleményt – ez nem kötelezheti a jogalkotást. Az, hogy művészileg mi az értékes produktum, mindig is szubjektív. Ezért is marad a vágyakozás szintjén a minőség meghatározása... Kicsit olyan kérdés ez, akár a kitüntetéseké. Akadnak személyek, akik mögött közmegegyezést találni, és akadnak olyan díjazottak is, akiknél egyaránt vannak támogatók és ellenzők is... Nem lehet e téren igazságságra törekedni. Persze, szakmavédelmi okok miatt fontos a dilettánsok távoltartása, a jobb minőség elérése, de az is lényeges, hogy egy produkcióra a publikum is megvásárolja a jegyeket. Nem lehet szakmailag minden rendben, hogyha az előadás senkit sem érdekel... Az, hogy egy előadó-művészeti szervezet műsorára tűz-e népszerű darabokat, és milyen számban, az az ő döntése, s vélhetően számol saját közönségének az igényeivel

is. Régebben fontosnak tartották a népnevelő műveket, és az is egyfajta döntés volt, ahogy született olyan minősítési rendszer, amikor a túrt, tiltott és támogatott kategóriákba sorolták a produkciókat.... Ma, amikor ilyen nem létezik, valóban arról kezdünk beszélgetni, hogy hogyan lehetne mindezt visszaállítani, csak ne így hívjuk? ! Hogy miért támogassunk valamit, ami populáris?

■ *A cikkekben megjelent olyan vélemény is, mely szerint sokan örülnének, ha megszűnne a TAO, és a mostani összeg harmadát megkapnák, az állam által szétosztva.*

– Úgy gondolom, a most megjelenő vélekedések mögött az áll, hogy hogyan lehet ebből kiszorítani egyesekeket... Miközben – szemben a filmmel és a látványsporttal – az előadó-művészeti intézmények esetében nagyon szigorú feltétel az, hogy csak akkor kaphatnak támogatást, hogyha van valamilyen bevételük. Tehát ez teljesen más konstrukciót jelent, hiszen valós teljesítmény függvényében lehet csak igénybe venni. (Míg a sport esetében egy bajnoki idényben néhány tízezer ember látogat el összesen a mérkőzésekre, addig egyetlen este váltanak ennyien színházba, hangversenyre jegyet...)

■ *De többen éppen azt róják fel a TAO-támogatás rovására, hogyha valaki végignézi az adatokat, néhány társulat esetében meglepő külföldi nézőszámokra bukkanhat.*

– Ott kell megjelenie a nagyobb összegnek, ahol több és gazdagabb a vásárló. Ha valaki értéket teremt, akkor arra is képesnek kell lennie, hogy ezt a közönséghez eljuttassa. Van egyébként egy ellenőrzési rendszer, azt, hogy mennyire hatékony vagy sem, nem tudom megítélni. De amíg ezeket az igazolásokat kiadják a hatóságok, akkor ők jogszerűnek találnak mindent, s ez mindaddig így van, amíg valaki az ellenkezőjét nem bizonyítja. Azt sem kell taglalnom, hogyha valaki kiad egy papírt arról, mekkora bevételre tett szert, miközben az előadás nem is született meg, az uniós szinten is nagyon komoly visszaélés... Lehetett volna még adminisztratív fékeket beépíteni a törvénybe, de amikor erről döntés született, a kormányzat úgy határozott, hogy ezt az összeget a művészetre fordítja. Azok az intézmények részesülhetnek ebből a keretből, amelyek regisztráltak, átmennek egy hatósági procedúrán. Ezt követően kezhetnek el csak működni. A lehetőség mindenki számára biztosított. Igen, hallani ellentmondásokról, sőt visszaélésekről... Azonban ha valóban vannak csalások, akkor azt gondolom, annak, akinek minderről tudomása van, nem sejtetni kell az általánosság szintjén, ezzel egyébként mindenkit gyanúsít, hanem valóságos lépést kell tennie. Ha bebizonyosodik, hogy jogos volt a gyanú, akkor lehet visszaélésekről, csalásokról beszélni. Ha nincs ilyen jogilag értékelhető döntés, akkor ne kezeljük tényként egyes szervezetek bűnösségét. Ha egy szabályozással nem elégedett a szakma, akkor változtatni kell rajta, éppen azért, hogy mindezt ne legyen lehetőség. Azon-

ban a szakma aligha beszélhet egységes véleményről, hiszen az érdekek sokfélék akár szakmailag, akár gazdaságilag tekintjük. Persze az szabályozás kérdése, hogy figyelembe vesszük vagy sem a külföldi bevételeket. Ezt a törvényhozónak el kell döntenie. A hibákat ki lehet küszöbölni, csak tartok tőle, hogy mindez a rendszer beszűkülését is jelentheti... Ugyanakkor az lehet elvárás az előadó-művészeti szakma részéről, hogy igen, ellenőrizzenek minket sokkal jobban. Ez is egy út.

■ *Milyen ellenőrzéssel lehet ennek elejét venni és ön szerint várható e téren változás?*

– Ez is elhatározás kérdése, hiszen a szabályozás lehetne teljesen normatív is. Azaz, ha jogilag, szakmailag teljesen nyomon követhető rendszert kíván az állam, ha az a célja, hogy csak az általa fenntartott szervezetek erősödjenek, akkor mondhatja azt, hogy csak és kizárólag azt támogatja, aki benne van az állami körben. De az is lehet a célja, hogy mindenkinek segítséget kíván nyújtani, s a művészeti élet egészére akarja fordítani ezt az összeget. Nem egymás elöl veszik el a szervezetek ezt a pénzt, hiszen itt felülről nyitott költségvetésről beszélünk. Úgy vélem, nem történik változás, hiszen az EU is elfogadta erre a költségvetési ciklusra a TAO-t, s már a sport miatt sem gondolnám, hogy ez a támogatási forma megszűnne vagy jelentősen átalakulna...

■ *Hogyan látja a TAO szerepét a zenei életben?*

– Ha a szimfonikus zenekari területet nézzük, akkor mindenki pontosan látja, hogy azért hatalmas összegű TAO-ról szinte sehol sem beszélhetünk. Hiszen egy szimfonikus koncert bevétele jellemzően nem hasonlítható össze azokkal a rendezvényekkel, amelyekre több tízezer váltanak jegyet... Míg a színházaknál a fenntartó eleve 20-30 százalékos jegybevételrel számol, a zenekaroknál 5-10 százaléknál nem nagyobb a becsült összeg. Természetesen a zenei együtteseknek is fontos a TAO-ból származó pénz, és egy-két együttes életében sikerült az ilyen bevételeket jelentős tényezővé tenni, de összességében messze nem olyan meghatározó, mint színházi területen. A zenekarok nem tudnak versengeni a nagy színházakkal, elég csak megnéznünk azt, hogy a vidéki társulatoknak mekkora a koncertterme, milyenek a jegyárai... Egyébként még a törvény megszületésekor láttam, hogy az egyéni adottságok mekkora egyenlőtlenséget teremtenek majd az egyes társulatok között, ezért tettem egy javaslatot, mely szerint hozunk létre egy olyan alapot, amelybe mindenki az általa kapott összeg valamilyen mértékű százalékát fizetné. Ez az alap kiegyenlítő szerepet játszhatott volna, kicsit orvosolta volna ezeket az objektív alapú igazságtalanságokat. A javaslatomat nem fogadták el – a fő érv az volt, hogy egy-egy cég, vállalat csakis azt az együttest akarja támogatni, s nem a kultúra egészét... Úgy látom, a szolidaritás elve ebben az esetben sem működik...

R. Zs.